

NÅR EVIDENS RYKKER IND PÅ GRØN STUE

Evidensbaserede metoder indtager med høj hast danske vuggestuer og børnehaver. Tromler eller kvalificerer evidens pædagogikken? **Bliver manualen vigtigere end pædagogers mavefølelse?** Sammen med to forskere zoomer Asterisk ind på evidensbegrebets indtog på grøn stue.

Af SIGNE TONBERG

KOGEBØGER, manualer, værktøjskasser, redskaber og knapper, man kan skrue på. De evidensbaserede metoder, der i hastigt stigende grad foldes ud i vuggestuer, børnehaver og SFO'er, har mange kælenavne. Officielt bærer de navne som PALS (Positiv Adfærd i Læring og Samspil), De Utrolige År, LP-modellen, ECERS (*Early Childhood Environment Rating Scale*), Marte Meo med mange flere. Fælles for de evidensbaserede metoder er, at man mener at have bevis for, at de har en speciel effekt på børnenes adfærd og udvikling. Så hvis pædagogerne følger bestemte instruktioner, processer og manualer til metoden, kan man også forvente at opnå den beskrevne effekt hos børnene.

»De evidensbaserede metoder udgør en meget specifik måde at arbejde på. Der er velbeskrevne manualer, som forudsætter, at pædagogen handler på en bestemt måde, for at metoden får den specielle effekt, den lover,« forklarer Anne Mette Buus, der er lektor og på Via University College og ph.d.-studerende ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet, hvor hun aktuelt er ved at undersøge mødet mellem børn, pædagoger og metoder i dagtilbud.

Sammen med fem andre forskere står hun bag forskningsprojektet 'Når evidens møder den pædagogiske hverdag', som fra 2010 til 2012 undersøgte brugen af evidens i dagtilbud i tre større kommuner. Konkret har de undersøgte institutioner arbejdet med en af de tre metoder: PALS, De Utrolige År eller ECERS.

Jeg er nok 70 procent PALS

Helt overordnet er der to poler i debatten om evidens i dagtilbud: Det ene synspunkt er, at de evidensbaserede metoder styrker pædagogikken og den professionelle pædagog's gennemslagskraft, fordi det giver de professionelle nogle konkrete og konsekvente redskaber samt et fælles sprog og en fælles retning. Det andet synspunkt er, at metoderne udgør en ensretning af det pædagogiske arbejde, blandt andet fordi metodernes manualer kommer til at afløse det professionelle skøn. Anne Mette Buus understreger, at hendes indgang til evidens tager udgangspunkt i forskningsprojektet, og at hun ikke er talsmand for hverken det ene eller det andet synspunkt i debatten.

Sikkert er det, at det at indføre en evidensbaseret metode i en daginstitution kan have store konsekvenser for både pædagogikken, hverdagslivet i institutionen og den måde, børn og voksne er sammen på.

»De evidensbaserede metoder er institut-ionsomfattende metoder. Alle medarbejdere er uddannet i metoden eller bliver det i hvert fald på sigt. Institutionerne beskriver fx sig selv som 'PALS-institutioner' på deres hjemmeside, og identiteten markeres også fysisk på facaden af institutionen med et PALS-skilt. Metoden bliver kendetegnende for institutionens praksis,« siger Anne Mette Buus.

En af pædagogerne, som blev interviewet til forskningsprojektet, illustrerer pointen, da hun skal svare på, hvor meget metoden PALS fylder i hendes arbejde, og anslår, at omkring 70 procent af hendes handlinger i løbet af en arbejdsdag kan relateres til PALS.

»En læge vil typisk have ét mål, der handler om at gøre en patient rask. I en daginstitution derimod arbejder man med mange mål samtidigt.«

Lektor Anne Mette Buus

Metoden som bibel eller inspiration

De evidensbaserede metoder har altså stor indflydelse på arbejdet som pædagog og de krav, der bliver stillet til pædagogerne måde at arbejde på.

»Det er en stor omvæltning for det pædagogiske område at arbejde evidensbaseret. De metoder, vi har kigget på, er omsiggribende, fordi forudsætningen for dem er, at pædagogerne reagerer loyalt og nøje følger manualen, fx ved at sige bestemte sætninger. Og det er noget nyt i en pædagogisk praksis,« siger Anne Mette Buus.

Metoderne fylder meget i hverdagen i institutionen og har indflydelse på den måde, børn og voksne er sammen på. I PALS arbejder man meget med belønninger – fx i forhold til børnenes sociale adfærd. Belønningerne kan være gummiarmbånd og papkort, som kan udløse en kollektiv præmie til børnegruppen som en fælles tur eller popcorn til samling. Der er også helt faste formuleringer og begreber, som alle pædagoger bruger ordret. Det kan være frasen 'Godt gået!' og udtrykket 'at tale med indestemmer', som høres mange gange i løbet af en dag.

Alligevel er der forskel på, hvordan institutionerne bruger evidens. Anne Mette Buus og hendes forskerkolleger kan se, at institutionerne i store træk har to forskellige måder at anvende de evidensbaserede metoder på. Nogle institutioner implementerer metoderne fuldt ud som en pakkedløsning, andre institutioner er langt mere selektive og plukker det fra metoden, man kan bruge.

»I nogle institutioner arbejder man meget manual-tæt, og en metode som PALS bliver næsten målet i sig selv og det, børn og voksne er sammen om. Andre steder bliver metoden et redskab eller et appendiks, man kan tage frem, når man synes, det er brugbart,« forklarer Anne Mette Buus. Hun understreger, at undersøgelsen foregik i 2010-12, og at man siden da har systematiseret arbejdet i kommunerne.

Evidens og skøn

Der ligger dog et indbygget skisma i tankegangen: For hvad sker der med den evidensbaserede metode, hvis pædagogen bliver for selektiv i forhold til de instrukser, som står i manualen?

»Det kræver i hvert fald refleksion. På den ene side kræver metoden, at man er loyal imod den, ellers forsvinder evidensen. På den anden side er der dansk tradition for at gå selektivt frem og plukke det fra en metode, der fungerer i den konkrete kontekst,« siger Anne Mette Buus.

Derfor giver det mening at skelne mellem at arbejde evidensbaseret og evidensinformeret. Når man taler om evidensbaseret praksis, betyder det, at der skal være evidens for en hel pædagogisk praksis. I praksis arbejder de fleste institutioner da også evidensinformeret. Det vil sige, at der er undersøgelser og viden, man kan trække på, og at man samtidig kan udøve sin professionelle pædagogiske dømmekraft.

»Når man arbejder evidensinformeret, sættes den professionelle skøn øverst, og evidens er så ét af de elementer, man kan trække på,« forklarer hun.

»Dér, hvor alarmklokkerne skal ringe, er, **når forståelsen af evidens enten bliver for snæver eller bliver argument for at erstatte det professionelle skøn.**«

Lektor **John B. Krejsler**

Derfor elsker forvaltningerne evidens

Forskningsprojektet viser, at de kommunale forvaltninger er entydigt positive over for de evidensbaserede metoder i dagtilbuddene. Tankegangen passer helt enkelt godt ind i en række store opgaver, som kommunerne skal løse, fx øget arbejde med læring i dagtilbud, inklusion og forældresamarbejde. Forvaltningerne har nogle udfordringer, som metoderne ikke blot matcher, men også tilbyder løsninger på.

John B. Krejsler, lektor ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus >

'NÅR EVIDENS MØDER DEN PÆDAGOGISKE HVERDAG'

Forskningsprojektet 'Når evidens møder den pædagogiske hverdag' blev til i perioden 2010-2012 og var støttet af BUPL. Projektet er udført af et hold forskere fra VIA University College og Aalborg Universitet:

Anne Mette Buus, Trine Holck Grundahl, Stine Del Pin Hamilton, Palle Rasmussen, Ulla Nørtoft Thomsen og Merete Wiberg.

Formålet med projektet var at undersøge, hvordan

evidensbaserede metoder påvirkede den pædagogiske praksis i dagtilbud, og forskerne stillede skarpt på sammenhængen mellem pædagogisk teori, evidensbaserede metoder og pædagogiske handlinger i praksis.

Forskningsprojektet byggede på spørgeskemaer og interviews i tre større midt- og vestjyske kommuner samt videoobservationer og gruppeinterviews med pædagoger samt spørgeskemabesvarelser fra le-

dere i seks institutioner, som arbejdede med metoderne PALS, De Utrolige År og ECERS (ECERS bliver i dag benævnt som forskningsbaseret metode, men på

undersøgelsestidspunktet blev ECERS betragtet som evidensbaseret metode). Der er udgivet tre rapporter i forbindelse med projektet.

»Man lader dem i stikken ved ikke at give dem det. Det svarer til, at man uddanner kokke uden at de må få opskrifter.

Man risikerer at uddanne håndværksløse pædagoger.«

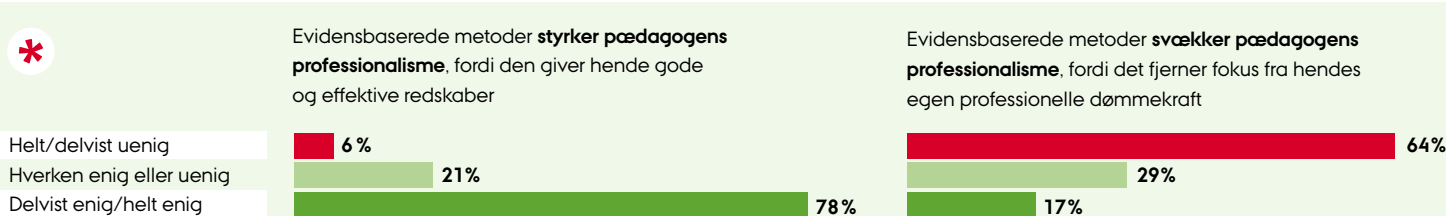
Specialkonsulent om at bruge evidensbaserede redskaber i dagtilbud i rapporten 'En kortlægning af arbejdet med evidensbaserede metoder i daginstitutioner i tre kommuner', 2012.

Institutionsledere: Fordele og ulemper ved at arbejde evidensbaseret

Nogle deltagere har angivet flere svar

Institutionsledere: Evidensbaserede metoder gør pædagoger mere professionelle

Nogle deltagere har angivet flere svar

Kilde: 'Når evidens møder den pædagogiske hverdag'

Universitet, har beskæftiget sig med evidens i en årrække og har skrevet bøger og artikler om temaet. Han peger på, at de evidensbaserede metoder matcher de krav, som i stigende grad bliver stillet i og til den offentlige sektor om fx effektiv ressourcudnyttelse og vækst. Siden 1980'erne er forskning og uddannelse blevet draget ind som en central del af vækst-dagsordenen. Og det gælder i stigende grad også de mindste børn.

»Hvis jeg skal sige det lidt polemisk, så er opfattelsen, at 0-6-årsområdet simpelthen er alt for vigtigt i en læringskontekst til, at man vil lade pædagoger og lærere køre deres eget løb. Det styres ofte af den forførende forestilling om, at arbejdet med evidens giver en kvantitativ og kausal viden, som i overskuelige nøgletal gør det muligt at sammenligne enkelte institutioner, kommuner og lande via fx OECD- og EU-undersøgelser,« siger John B. Krejsler.

Model erstatter ikke dømmekraft

John B. Krejsler understreger, at man næppe kommer udenom at arbejde med evidens, som da også er både centralt og vigtigt – hvis man altså ikke arbejder med for snæver en evidens-forståelse.

»Det er godt at kræve, at det professionelle skøn er baseret på, hvad der rent faktisk virker, og ikke på, hvad man plejer, eller hvad der er tradition for. Men det må ikke blive sådan, at professionelle har for meget 'concept fidelity' og følger metoden for slavisk og dermed opgiver deres professionelle skøn i iver efter at levere varen i forhold til et eller andet koncept. Der, hvor kortslutningen sker, er når en model ses som erstatning for det professionelle skøn, så man ender i en

instrumentalisering og en manualisering,« siger John B. Krejsler.

Et billede på det kan findes i bogen 'Kampen om daginstitutionen: Den danske model mellem kompetencetænkning, tradition og profession'. John B. Krejsler har, sammen med Annegrethe Ahrenkiel og Camilla Schmidt fra RUC, redigeret bogen, som udkommer i slutningen af februar. Eksemplet stammer fra en daginstitution, hvor man arbejder med Trin-for-Trin-modellen med det formål at få børnene til at sætte ord på deres følelser og udvikle deres emotionelle kompetencer: En gruppe børn sidder i rundkreds med en pædagog, der leder samtalen med børnene, og en pædagogmedhjælper har fokus på, om konceptet overholdes, og om børnene sidder, som de skal. Undervejs i samtalen åbner en dreng sig og fortæller om en situation med sin far, der har frustreret ham. Drengen bliver berørt af situationen og tager fat i et af børnehavens tøjdyr. Konceptet i modellen tillader imidlertid ikke, at der er legetøj med i sessionen, fordi der skal være fokus på samtalen, så pædagogmedhjælperen tager bamsen fra drengen med det resultat, at han bliver endnu mere ude af den.

»Der sker det, at den samtale, som man gerne vil have med børnene om følelser, lykkes – for drengen tager det jo alvorligt og åbner virkelig op. Men samtalen bliver afkoblet igen af modellens koncept, fordi han ikke må sidde med bamsen, selvom den giver ham tryk. Det er et eksempel på, at en model bliver kontraproduktiv, fordi man mister menneske-til-menneske-fornemmelsen i forhold til konceptet,« siger John B. Krejsler.

Mavefornemmelse og manual

Netop den slags episoder kan give anledning til faglige diskussioner pædagogerne imellem, viser forskningsprojektet 'Når evidens møder den pædagogiske hverdag'. Det kan både handle om, hvorvidt metoden bliver brugt korrekt, men også om substansen i metodens anbefalinger er hensigtsmæssige.

Et eksempel fra forskningsprojektet er en dreng, der er meget oprevet og ked af det, som skal have 'en timeout' for sig selv i et andet lokale i et bestemt antal minutter. Den ene pædagog mener, det er rigtigt at gå ind til drengen, fordi hun oplever, at drengen er i affekt og sårbar og derfor ikke bør være alene. Hendes kollega, der har beskæftiget sig med feltet i mange år, er uenig. Hun argumenterer for at være loyal over for metoden, fordi hun har oplevet, at det skaber forandring og kan have stor effekt på børn med lignende problemer, hvis man følger manualen.

TO EVIDENS-BASEREDE METODER, DER HITTER I DANSKE DAGTILBUD

PALS

PALS står for Positiv Adfærd i Læring og Samspil. Metoden bliver brugt i skoler og SFO'er med støtte fra Socialstyrelsen. PALS fokuserer på at indøve sociale kompetencer hos børnene ved hjælp af en række redskaber og procedurer, som viser konsekvenserne af børnenes handlinger.

PALS-programmet kræver, at personalet arbejder systematisk og konsekvent efter metodens retningslinjer. Væsentlige elementer i metoden er ros og belønninger i form af 'Godt Gået-kort' eller armbånd, som gives til børn, der gør som anvist. Belønningerne kan veksles til kollektive præmier som fx en fisketur eller popcorn til gruppen. Uhensigtsmæssig adfærd noteres og kan sanktioneres med timeout. Vigtige elementer i metoden er ros, belønning og sanktioner som fx timeout. De positive virkemidler skal fylde mest og afprøves, før personalet går til sanktioner.

De Utrolige År

De Utrolige År (DUÅ) bruges til at forebygge og behandle adfældsproblemer hos børn i alderen 2-8 år. Det kan fx være børn, der er uadærgørende og prøver grænser af. Programmet er udviklet i USA og bruges i Danmark med støtte fra Socialstyrelsen.

Programmet har en række delprogrammer til forskellige aldersgrupper og problematikker. Et af delprogrammerne er rettet mod skole og dagtilbud.

Arbejdet i DUÅ fokuserer på at øve sociale kompetencer i børnegruppen. Det sker fx med hånddukke, der illustrerer hensigtsmæssig og uhensigtsmæssig adfærd. Programmerne kræver, at personalet arbejder systematisk og konsekvent efter metodens retningslinjer. Vigtige elementer i metoden er ros, belønning og sanktioner som fx timeout. De positive virkemidler skal fylde mest og afprøves, før personalet går til sanktioner.

»Hvis du fx skal lave en indsats for unge, der har et overforbrug af alkohol, så er det ikke uvæsentligt, om din indsats foregår i et bandemiljø i Los Angeles, i en bygd i Grønland eller blandt overklasseunge i Nordsjælland.«

Lektor John B. Krejsler

Trods den slags diskussioner er institutionsledere og pædagoger generelt meget begejstrede for de evidensbaserede metoder (se graf). De oplever, at metoderne giver dem et fælles sprog med kollegerne, øget sikkerhed, større arbejdsglæde, og at de reducerer tvivlen. Pædagogerne peger også på, at metoderne gør dem mere professionelle, og at det er værdifuldt at kunne sætte ord på deres praksisser.

»Det siger noget om, at pædagoger ofte kan føle sig usikre i deres arbejde. Der stilles høje

krav til deres opgaveløsning, og de står dagen igennem i dilemmaer og tvivlssituationer. Det indikerer også, at der måske mangler et rum, hvor man kan tale om, at den pædagogiske praksis er fyldt med dilemmaer og usikre situationer,« påpeger Anne Mette Buus.

Medicinske metoder i børnehaven

Netop derfor er det ikke nemt at overføre de snævre evidensbaserede metoder, som vi kender fra naturvidenskaben og især medicinen, til daginstitutionerne. Blandt andet

»De metoder, vi har kigget på, er omsiggribende, fordi forudsætningen for dem er, at pædagogerne reagerer loyalt og nøje følger manualen, fx ved at sige bestemte sætninger. Og det er noget nyt i en pædagogisk praksis.«

Lektor **Anne Mette Buus**

fordi man i pædagogisk praksis arbejder med mange mål samtidigt.

»En læge vil typisk have ét mål, der handler om at gøre en patient rask. I en daginstitution derimod arbejder man med mange mål samtidigt – både for det enkelte barn, for børnegruppen og for forskellige fokusområder som fx sproget. Fra minut til minut skifter man mellem kortsigtede mål som at få løst en bestemt konflikt her og nu eller skabe en god spisesituation til langsigtede mål om at få skabt nogle livsduelige, demokratiske mennesker med selvværdet i orden. Det er noget af det, der er med til at komplicere diskussionen om evidens og 'hvad virker' i dagtilbud,« siger Anne Mette Buus.

En anden stor forskel er, at der er en lang tradition på det medicinske felt for, at lægerne selv er aktive i forhold til at skabe evidens ved at indberette deres egne resultater. Men det er typisk ikke sådan, man arbejder med evidens i den pædagogiske verden.

»Her er metoderne ikke indrettet på feedback fra pædagogerne, og beslutningen om valg af metode kommer typisk fra et politisk niveau,« siger Anne Mette Buus og nævner, at flere forskere lige nu arbejder med, hvordan man kan arbejde med evidens, så de professionelle erfaringer og viden i højere grad kommer i spil.

Global og lokal evidens

Det kan være tid til at nuancere evidensbegrebet. John B. Krejsler argumenterer for, at vi i stigende grad bør skelne mellem global og lokal evidens – især når det gælder evidens i daginstitutioner. Global evidens giver umiddelbar mening, når der er tale om >

EVIDENS I GULVHØJDE

Pædagoger skal i stigende grad basere deres skøn på viden om, hvad der virker.

eksempelvis kvantitative test af en hovedpinetablet, der vil have den samme effekt på mennesker i Australien og Danmark. Vanskeligere bliver det på de områder, der har med relationer og mennesker at gøre, som for eksempel børne- og ungeområdet.

»Hvis du fx skal lave en indsats for unge, der har et overforbrug af alkohol, så er det ikke uvæsentligt, om din indsats foregår i et bandemiljø i Los Angeles, i en bygd i Grønland eller blandt overklasseunge i Nordsjælland. Her giver begrebet lokal evidens mening, fordi en dyb viden om lokale forhold spiller ind på evidensen,« forklarer han.

Han peger på, at den frugtbare situation opstår, når den globale og den lokale evidens linkes sammen og kobles sammen med det professionelle skøn i stedet for at hæmme og erstatte det.

»Den overordnede argumentation for at arbejde med evidens er meget svær at være uenig i, for det er vigtigt, at professionelle bygger deres skøn på viden om, hvad der virker. Der, hvor alarmklokkerne skal ringe,

»Hvis jeg skal sige det lidt polemisk, så er opfattelsen, at 0-6-årsområdet simpelthen er alt for vigtigt i en læringskontekst til, at man vil lade pædagoger og lærere køre deres eget løb.«

Lektor John B. Krejsler

er, når forståelsen af evidens enten bliver for snæver eller bliver argument for at erstatte det professionelle skøn. Når institutioner og professioner lader sig slå omkuld af, hvor danske børn ligger i forskellige test, og bliver defensive og opgivende i forhold til at udvikle pædagogikken,« siger John B. Krejsler. ■

ANNE METTE BUUS

Lektor og projektleder ved VIA University College, Pædagoguddannelsen Viborg. Ph.d.-studerende ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet. Projektets omdrejningspunkt er møder

mellem børn, pædagoger og metoder i dagtilbud. Projektleder i forskningsprojektet 'Når evidens møder den pædagogiske hverdag'. Se boks.

JOHN B. KREJSLER

Lektor ved Institut for Uddannelse og Pædagogik (DPU), Aarhus Universitet. Aktuel som medredaktør af og forfatter til bogen 'Kampen om daginstitutionen – Den danske model mellem kompetencetænkning, tradition og profession'. Medforfatter til bogen 'Evidens i uddannelse?' (Aarhus Universitetsforlag, 2005). Underviser ph.d.-, kandidat- og bachelorstuderende om evidensproblematikken.